



Nederland, maak plaats voor glorieuze, reusachtige bomen!

Stichting Wereldboom schept juiste omstandigheden voor bomen met veel potentie

In Engeland staan oeroude bomen met gigantische stamomtrekken. Dat kan in Nederland ook, volgens Ton Stokwielder, oprichter van Stichting Wereldboom. 'Maar hier zijn we een beetje vergeten hoe oud en imposant bomen kunnen worden.' Stichting Wereldboom neemt oeroude exemplaren in het buitenland als referentie en wil in Nederland gelijksoortige bomen met potentie laten uitgroeien tot evenzo imposante exemplaren.

Auteur: Santi Raats

Wanneer en waarom is de stichting opgericht?

'Op 31 december 2007 is het initiatief gelanceerd. Ik heb op die datum mensen aangeschreven om het doel uit te leggen en om dit doel gezamenlijk verder uit te werken. We hebben deze stichting opgericht in juli 2009 omdat we geregeld met onze vakbroeders reizen maken naar Engeland. Daar hebben we oeroude bomen zien staan, van vijfhonderd tot duizend jaar oud of ouder. Deze waren hol en er zaten kerkuilen in. Van oorsprong zitten deze uilen in holle bomen, maar omdat grote delen van Europa deze niet meer heeft, zijn ze uitgeweken naar kerken. Vandaar de naam kerkuilen. We wilden hetzelfde bereiken in Nederland.'

Wat is het verschil tussen de bomen in Nederland en de bomen in Engeland?

'Bomen in Engeland zijn veel ouder dan Europese bomen omdat er in Engeland minder oorlogen

zijn geweest. Maar daarnaast is de Engelse mentaliteit jegens het heel oud worden van bomen ook anders. De Engelsen zijn nog niet vergeten dat een boom een tweede- en derdegeneratiekroon kan maken, vooral van eiken en linden is bekend dat ze dit kunnen. In Engeland zagen we bij oude bomen dat een kroon compleet afgebroken was, maar dat er een nieuwe kroon was ontstaan uit de reststam. Deze kroon was door ouderdom ook weer afgebroken, waarbij nogmaals, zo'n honderd jaar geleden, uit de reststam een nieuwe kroon ontstond. Dit levert de meest imposante bomen op. In Nederland en in andere landen van Europa kennen we dat niet omdat het vak van boomverzorging grotendeels is ontstaan door inzichten vanuit de bosbouw. In de bosbouw ziet men schimmels als afbrekers van de boom. Ik heb in mijn opleiding geleerd dat schimmels, zoals biefstuk- en zwavelzwam, aanvullers van de boom zijn. Engelse biologen zien schim-

mels als verschijnselen die in symbiose leven met de boom. Engelse boombiologen hebben na vele jaren onderzoek ook een andere overtuiging over het hol zijn van de boom: het is een goede zaak wanneer een boom hol wordt. Het is een voorwaarde om ouder dan driehonderd jaar te worden. Hij zakt dan niet door zijn eigen fundament door overgewicht en hij krijgt de dynamiek van een jonge boom terug. Echt stabiel blijven vooral de holle, korte, gedrongen bomen die zonder grote onderlinge concurrentie zijn opgegroeid. Dat worden boomsoorten die de potentie hebben oeroud te worden, breder dan dat zij hoog worden en dus veel minder kwetsbaar om in zijn geheel te bezwijken bij extreem weer. Ecologisch wordt een boom honderd maal waardevoller als hij hol wordt dan daarvoor. In een holle boom ontdekte ik ooit een winterverblijfplaats van 68 dagpauwogen en kleine vossen in een holle zijarm. Voorheen stond ik er niet bij stil dat er ook



D'n Ollandsen Beuk.



Wereldboom in Schiedam.

nog een verband zat tussen deze dagvlinders en holle bomen. Ik ben ervan overtuigd dat we de helft van de waarden nog niet ontdekt hebben.'

Hoe wordt een boom een wereldboom in Nederland?

Belangrijkste voorwaarde is de organisatie of gemeenschap die de boom wil opnemen als groen hart van die gemeenschap. Daarnaast moet de boom in Nederland staan en de potentie hebben om heel oud te worden.

Boomtechnisch draait alles om het creëren van

de groeiruijnte, boven- en ondergronds. Enkele aandachtspunten zijn: genoeg (potentiële) ruimte voor de boom om breed uit te groeien - rooien van buurbomen is soms een vereiste - en de mogelijkheid dat kabels en leidingen en andere obstakels in de buurt verplaatst kunnen worden. Onderdelen van het draaiboek van Wereldboom zijn de "mentorboom" en tot slot een beschermheer.'

Wat is een 'mentorboom'?

'Voordat we een boom tot "wereldboom"

bekronen, kijken we in het buitenland naar een daarop lijkend exemplaar dat heel oud en imposant is geworden. We noemen dat een "mentorboom". We reizen naar deze referentieboom toe en wegen daar af of zijn kleine evenknie in Nederland de potentie en stand-/groeiplaats heeft om net zo groot en mooi uit te groeien. Voor de eerst be kroonde wereldboom in Eindhoven in 2009, De Gevlekte Zuiderling, zijn we gaan kijken bij een plataan in het Turkse Yalova met een kroondiameter van meer dan 27 meter en naar een plataan in Engeland. We hebben besloten dat de boom in Engeland de mentorboom is van De Gevlekte Zuiderling in Eindhoven, omdat deze boom bij Emanuel college in Cambridge het meeste in zich heeft van wat De Gevlekte Zuiderling in potentie ook heeft. Deze boom heeft een onvoorstelbaar brede kroon van 48 meter breed, met takken op de grond en een geweldig ontwerp met paden onder de kruin tussen rijk bloeiende bosflora.'

Wat doet de beschermheer?

'De beschermheer is een persoon die actief is binnen de Wereldboomgemeenschap en daarin een goed netwerk heeft. Bij de eerste wereldboom hebben wij Kees van Grevenbroek gevraagd om beschermheer te worden. Bij de twee Beuken van het Vlakwater in Venray, die beide wereldboom werden in 2010, was dat Fred Welsch. Pieter van den Berk werd in 2012 de beschermheer van de derde wereldboom, D'n Ollandse Beuk, en Huib Sneep ontfermt zich sinds dit jaar over wereldboom nummer vier, De Plantage Plataan in Schiedam. Wanneer de boom in gevaar is, zal de beschermheer ervoor zorg dragen dat er beschermingsmaatregelen worden getroffen. Ook neemt hij het voortouw bij het nemen van de juiste maatregelen om de boom oeroud te laten worden en neemt hij daarvoor contact op met de geschikte partijen binnen zijn netwerk.'

Beschikt de Stichting Wereldboom over juridische middelen?

'Weinig, maar we hechten hier minder waarde aan. Er is eerder draagkracht vanuit een goed georganiseerde organisatie nodig voor een duurzame instandhouding van een boom. Een voorbeeld: Kees van Grevenbroek beschermde in 2010 de wereldboom De Gevlekte Zuiderling. De boom werd beschadigd bij aanleg van een boomvlonder in opdracht van de eigenaar, in dit geval de gemeente Eindhoven. Kees had de hele buurt achter zich georganiseerd vanuit de Wereldboomgemeenschap Groendomein

Wasven. De gemeente zette de werkzaamheden pas weer voort toen al deze partijen hadden aangegeven dat ze er weer vertrouwen in hadden. Dus, het grootste machtsmiddel is een goed georganiseerde groep. Daarom wordt een boom pas een wereldboom wanneer hij het middelpunt van een gemeenschap kan worden. Want als er geen draagvlak is voor het voortbestaan van een boom, kan zijn bestaan zo teniet worden gedaan door een bestemmingsplan. Maar als er wél draagvlak is binnen de gemeenschap voor een boom, dan zal een wethouder het niet in zijn hoofd halen om geluiden uit die richting te negeren.'

Waarin legt de stichting de voorwaarden voor een wereldboom vast?

'We hebben de voorwaarden tot het uitgroeien van een wereldboom vastgelegd in een document. Voorbeelden van deze voorwaarden zijn bijvoorbeeld dat een kabel- of leidingenexploitant bij vervanging van de kabel 25 meter bij de boom vandaan blijft of dat er ook bovengronds een vrije ruimte moet zijn die rekening houdt met een kroon die in de toekomst meer dan veertig meter doorsnede kan worden. Of dat de omgeving rond de boom gemoderniseerd moet worden en opnieuw ingericht, zodat de plek de komende tweehonderd jaar vooruit kan, inclusief de op die plek staande wereldboom. Een gemeente kan het "Wereldboom"-document opnemen in het bestemmingsplan en daarnaar verwijzen in beleids- of beheerplannen. Er wordt door de politiek vaak niet direct rekening gehouden met deze voorwaarden, maar Stichting Wereldboom heeft geduld en beseft dat een bewustzijn rond een belangrijke boom tijd kost. We zijn niet te beroerd om enkele jaren later de politiek of ande-

re betrokken partijen wederom te wijzen op de status van de wereldboom in hun gemeenschap en op het bijbehorende document.'

Hoe maakt de stichting een boom populair binnen een gemeenschap?

'We organiseren in de aanloop naar de officiële benoeming onder de genomineerde boom een groot festival voor de leefgemeenschap om de boom flink in het spotlicht te zetten. We kunnen dan makkelijk zo'n 250 kinderen vermaken met onder meer klimactiviteiten in en onder de boom zoals een tokkelbaan, boomschommel en een veilig gezeekerde klimactie in de boom, zaag- en schuuractiviteiten van kleine takjes uit de boom om er medaillons met een brandmerk van te maken die gedragen kunnen worden, en het voeden van de boom met compost door middel van een grondboor. Deze dag heeft als doel dat de gemeenschap de boom in haar hart sluit. De boom krijgt zichtbaar een plaquette met daarop een verhaaltje uit de mond van de beschermheer en een verhaaltje vanuit de buurtvereniging die zich over de boom ontfermt.'

Er staan verschillende bomen op de nominatielijst om in te toekomst wereldboom te worden, onder andere de Anne Frank-boom, die niet meer is. Leg uit?

'De 160 jaar oude *Aesculus hippocastanum* heeft nog een vitaal wortelgestel en een manshoge stamvoet. Uit deze oude, maar vitale stam kan weer een indrukwekkende kroon teruggroeien, getuige de in de Tweede Wereldoorlog kapot geschoten acacia bij kasteel Doorwerth. Wanneer de stichting de Anne Frank-boom tot "wereldboom" zou benoemen, dan zouden we rust rond de boom borgen. Door de boom met rust

te laten kan hij op eigen kracht uitschieten uit de vele slapende knoppen. Met behulp van het grote wortelstelsel staat er over dertig jaar weer een grote boom. Mocht de moederboom toch bezwijken, wat gezien de huidige toestand toch reëel is: in de moederschoot, tussen twee worteluitlopers, is spontaan een nazaat ontkiemd. Deze twee jaar oude loot kan de symbolische functie van de moederboom direct overnemen. Wereldboom creëert de omstandigheden waarin deze boom oeroud kan worden als symbool van een wederopstanding.'



Stuur dit artikel door!

Scan of ga naar:

<http://www.boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-3921>

De huidige wereldbomen:

2009

Platanus x hispanica, De Gevlekte Zuiderling, Eindhoven. Beschermheer: Kees van Grevenbroek, werkzaam als conciërge en beheerder van de buitenruimte op het Lorents Casimir Lyceum.

2010

Fagus sylvatica, de twee Beuken van het Vlakwater, Venray. Beschermheer: Fred Welsch, directeur van Stichting Odapark, waarvan de beuken onderdeel zijn.

2012

Fagus sylvatica, D'n Ollandsen Beuk, Olland. Beschermheer: Pieter van den Berk, eigenaar van Van den Berk Boomkwekerijen te Sint-Oedenrode.

2013

Platanus orientalis, De Plantage Plataan, Schiedam. Beschermheer: Huib Sneep, eigenaar van Greenwave Systems.

Op stapel staande wereldbomen:

22 Juni 2013

Tilia x europea, Anneborchboom, Rosmalen.

2014

Tilia x europea, Linde van Sambeek (Nederlands oudste linde), Sambeek.



Ton Stokwilder.